

Vergaderjaar 2017–2018

29 679

Verslag van de zittingen van de Assemblee van de Interparlementaire Unie

AA/ Nr. 27

VERSLAG VAN DE 138STE ZITTING

Vastgesteld 5 september 2018

Inleiding

Van 23 tot en met 28 maart 2018 vond in Genève de 138ste sessie plaats van de Assemblee van de Interparlementaire Unie (IPU)¹. Aan deze bijeenkomst namen 744 volksvertegenwoordigers uit 148 parlementen deel, waaronder 59 parlementsvoorzitters. Vanuit Nederland namen de Tweede Kamerleden **Agnes Mulder (CDA, delegatieleider)** en **De Roon (PVV)** deel, evenals de Eerste Kamerleden **Huibregts-Schiedon (VVD)**, **Gerkens (SP)** en **Atsma (CDA)**. Het overkoepelende thema van deze sessie, en tevens het belangrijkste onderwerp van het algemene plenaire debat, was de wereldwijde regelgeving voor de opvang van migranten en vluchtelingen, *Strengthening the global regime for migrants and refugees: The need for evidence-based policy solutions*. Een groot deel van de politieke discussie tijdens deze sessie ging echter vooral over een zogenaamd «emergency item», een resolutie over een actuele kwestie, namelijk de gevolgen van het Amerikaanse besluit om Jeruzalem als hoofdstad van Israël te erkennen. De Nederlandse delegatie maakte deel uit van een kleine minderheid van vooral Europese delegaties, die uiteindelijk tegen deze resolutie stemde. Ook bij de stemming over een Belgisch voorstel om tijdens de volgende IPU-sessie een debat te houden over de bescherming van de mensenrechten van LGBTI-personen, bleek dat Westerse delegaties op dit thema een minderheidsstandpunt vertegenwoordigden.

Tijdens haar verblijf in Genève heeft de Nederlandse delegatie een ontbijtbriefing gekregen van de twee Nederlandse ambassadeurs bij de VN-instellingen ter plaatse, de Permanent Vertegenwoordiger, Monique van Daalen, en de Ontwapeningsambassadeur, Robbert Jan Gabriëlse. De delegatie heeft deze briefing zeer op prijs gesteld.

¹ Het officiële verslag van de 138ste IPU-sessie en alle verklaringen die zijn aangenomen, zijn hier te vinden: <https://www.ipu.org/event/138th-assembly-and-related-meetings/3096-outcomes>. Het onderhavige verslag richt zich met name op de inbreng van de Nederlandse delegatie.

Plenaire vergaderingen

De IPU hield op 25 en 26 maart een plenair debat met een aantal hoge vertegenwoordigers van internationale organisaties, waarin de mogelijkheden werden onderzocht om wereldwijd de regelgeving inzake de opvang van migranten en vluchtelingen te verbeteren. In dit debat met als titel *Strengthening the global regime for migrants and refugees: The need for evidence-based policy solutions*, spraken achtereenvolgens de VN Hoge Commissaris voor Mensenrechten, de VN Hoge Commissaris voor Vluchtelingen, de directeur-generaal van de International Organization for Migration en de directeur-generaal van de World Health Organization. De laatste bracht het feit onder de aandacht dat minstens de helft van de wereldbevolking geen toegang heeft tot basale gezondheidszorg, terwijl nog eens 100 miljoen mensen jaarlijks in extreme armoede vervallen als gevolg van het feit dat zij hun ziektekosten uit eigen zak moeten betalen. De VN Hoge Commissaris voor Mensenrechten sprak in het debat zijn zorg uit over wat hij noemde een «geleidelijke disintegratie van de wereldorde». Hij meende dat belangrijke hoekstenen van het internationale recht inmiddels worden ondermijnd en dat de huidige generatie haar verplichtingen ten opzichte van toekomstige generaties niet nakomt. Dit debat werd op 28 maart afgesloten door een verklaring aan te nemen. Daarin werd onder andere gesteld dat parlementen een cruciale rol spelen in het nakomen van wereldwijde afspraken inzake migranten en vluchtelingen, zoals het *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration*, het *Global Compact on Refugees* en de *International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families*.

Het belangrijkste politieke debat vond, in verschillende fasen, plaats over een «emergency item», dat was voorgesteld door de delegaties van Palestina, Koeweit, Bahrein en Turkije. In deze verklaring werd in harde bewoordingen het recente besluit van de Amerikaanse president Trump veroordeeld om Jeruzalem als hoofdstad van Israël te erkennen. Ook werden in de voorgestelde verklaring zorgen uitgesproken over de consequenties van dit besluit, met name voor de rechten van Palestijnen. Er waren meer «emergency items» voorgesteld door andere delegaties. Zo had de Zweedse delegatie een verklaring voorgesteld over geweld tegen vrouwen op de werkvloer, in het bijzonder in parlementen, naar aanleiding van de #MeToo-beweging. De Israëlische delegatie stelde een verklaring voor over de in haar ogen kwaadaardige activiteiten van Iran in Syrië, Libanon, Irak, Yemen en de Palestijnse gebieden. De Iraanse delegatie, tot slot, had een eigen verklaring voorgesteld over het Amerikaanse besluit om Jeruzalem als Israëlische hoofdstad te erkennen. Conform het reglement van orde van de IPU kon er echter slechts één «emergency item» geagendeerd worden voor debat. Voorafgaand aan de stemming over dit procedurevoorstel, trok de Iraanse delegatie haar voorstel in. Bij de stemming over de vraag welk «emergency item» voor behandeling geagendeerd moest worden, stemde de Nederlandse delegatie voor het Zweedse voorstel en tegen het voorstel van Palestina, Koeweit, Bahrein en Turkije. De Nederlandse delegatie onthield zich van stemming over het Israëlische voorstel. In de assemblee bleek echter veel meer steun te zijn om een debat te houden over het voorstel van Palestina/Koeweit/Bahrein/Turkije; de Zweedse en Israëlische voorstellen werden afgevoerd.

In de verklaring over dit onderwerp, die vervolgens na een fel debat op 27 maart met overgrote meerderheid werd aangenomen, werd onder andere elke zeggenschap over en aanwezigheid van Israël in Jeruzalem veroordeeld en werd steun uitgesproken voor absolute Palestijnse soevereiniteit over de stad. De Nederlandse delegatie heeft bij monde van de heer Atsma laten aantekenen de resolutie niet te steunen. Dezelfde kanttekening werd geplaatst door de delegaties van Andorra, Australië,

Oostenrijk, België, Canada, Tsjechië, Ecuador, Estland, Fiji, Duitsland, Hongarije, Letland, Malta, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Polen, Portugal, Zuid-Korea, Servië, de Seychellen, Zweden, Thailand, het Verenigd Koninkrijk en Venezuela.

Voorts werd op 27 maart een plenair debat gehouden over het gevaar van massavernietigingswapens. Daarvoor waren de directeur-generaal van de Organization for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW) en voorzitter van de Fourth Conference of States Parties to the Arms Trade Treaty uitgenodigd. Zij spraken met de assemblee over de belangrijke rol van parlementariërs bij de ratificatie en implementatie van beide verdragen. Er werd stil gestaan bij het recente gebruik van chemische wapens in Irak en Syrië, maar ook in het Verenigd Koninkrijk. Ook werd gesproken over de dreiging van verdere verspreiding van kernwapens. Daarbij deed de voorzitter van de IPU, mevrouw Gabriëla Cuevas, een oproep aan alle parlementen om het nieuwe VN-verdrag voor een verbod op kernwapens zo snel mogelijk te ratificeren.

Vergaderingen van de 12+-groep

Tijdens de sessie vonden bijna dagelijks vergaderingen plaats van de 12+-groep, de geopolitieke groep waar Nederland lid van is. De IPU kent zes van dit soort geopolitieke groepen. In deze geopolitieke groepen vindt, voor zover mogelijk, afstemming plaats over zowel inhoudelijke als organisatorische kwesties. Zo ging een belangrijk deel van de discussies in de 12+-groep over de vraag hoe om te gaan met de verschillende «emergency items» die waren voorgesteld, waarbij er drie van leden van de 12+-groep zelf waren (respectievelijk Israël, Zweden en Turkije). Ook in de 12+-groep sprak de Nederlandse delegatie, bij monde van mevrouw Gerkens, steun uit voor het Zweedse voorstel inzake geweld tegen vrouwen op de werkvloer. Het bleek echter bij de verschillende stemmingen over de «emergency items» onmogelijk om met de leden van de 12+-groep een unaniem standpunt in te nemen.

Een ander onderwerp dat uitvoerig besproken werd in de geopolitieke groep betrof het pakket aan wijzigingsvoorstellen op het reglement van orde van de IPU, dat was ingediend door de IPU-voorzitter Cuevas. Zij nam zelf deel aan één van de vergaderingen van de 12+-groep om haar veranderingsprogramma toe te lichten. Het ging hier onder andere om wijzigingen die de politieke slagkracht van de voorzitter zouden moeten vergroten, door deze meer bevoegdheden toe te kennen. Daarnaast zou het aantal officiële talen van de IPU moeten worden uitgebreid, waarbij de hogere tolkenkosten voor rekening van de assemblee zouden komen. Dit laatste voorstel zou resulteren in hogere contributies voor alle lidstaten. Binnen het secretariaat van de IPU en ook in het bestuur («Executive Committee») van de assemblee was echter verzet tegen deze hervormingen gekomen. Voorzitter Cuevas had zich daarop genoodzaakt gezien haar wijzigingsvoorstellen in te trekken. Onder leiding van de Russische senator Kosachev zou gezocht worden naar een compromis, waarin de IPU-voorzitter, het secretariaat en het Executive Committee zich allen konden vinden. Het streven is om deze nieuwe serie amendementen in de oktobersessie van 2018 aan de IPU voor te leggen. Besloten werd dat de 12+-groep zich voor die tijd, begin juni, in een extra vergadering te Lissabon zou buigen over de compromisvoorstellen om aldus te proberen daarover een gezamenlijk standpunt in te nemen. In het kader van het door voorzitter Cuevas beoogde hervormingsprogramma werd voorts gesproken over de vraag in hoeverre het wenselijk is om de IPU om te vormen tot een parlementaire assemblee van de Verenigde Naties, mede gelet op het feit dat het werk van de IPU nu al vaak aanhaakt bij de politieke agenda van de VN. De Nederlandse delegatie heeft aangegeven geen voorstander te zijn van omvorming tot een VN parlementaire assemblee.

Voorts werden in de 12+-groep presentaties gegeven over de politieke situatie in respectievelijk Venezuela en Qatar. Een vertegenwoordiger van de oppositie in Venezuela schetste een dramatisch beeld van zijn land, dat inmiddels de op twee na grootste vluchtelingenstroom ter wereld zou kennen. Drie procent van de Venezolaanse bevolking is op de vlucht geslagen. Er is tekort aan voedsel en medicijnen en de inflatie is enorm, zo stelde hij. Dit alles zou niet het gevolg zijn van de economische sancties tegen zijn land, maar van de afbraak van de economische orde door president Maduro, van terrorisme en van drugsmokkel. Het parlement is feitelijk buiten werking gesteld, zei hij. Het mag geen begrotingen meer goedkeuren, parlementariërs ontvangen al twee jaar geen salaris meer en sommige parlementariërs hebben zware persoonsbeveiliging nodig. Hij riep de delegaties van de 12+-groep op om de oppositie van Venezuela te steunen in haar strijd voor de democratie. De parlamentsvoorzitter van Qatar beschreef hoe zijn land wordt geïsoleerd en onder druk wordt gezet door Saoedi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten, Bahrein en Egypte. Deze landen beschuldigen Qatar ervan terrorisme te sponsoren. Zij zouden van Qatar eisen dat het alle media (waaronder Al-Jazeera) sluit en de banden met Iran en Turkije verbreekt. De parlamentsvoorzitter claimde dat zijn land de banden met Hamas en de Taliban al had verbroken. Het enige dat Qatar nog wel zou doen, is een platform bieden voor beide organisaties om een dialoog met de VS te voeren. Ondanks de economische blokkade kende zijn land het afgelopen jaar de grootste economische groei van de regio, aldus de parlamentsvoorzitter. De Canadese delegatie maakte tot slot in de 12+-groep haar zorgen kenbaar over de instelling van een High Level Advisory Group on Counter Terrorism door de IPU, die met het UN Office on Drugs and Crime samenwerkt om de rol van parlementen te versterken in de strijd tegen terrorisme en gewelddadig extremisme. Iran zou lid zijn van deze adviesgroep, die voorgezeten wordt door de parlamentsvoorzitter van de Verenigde Arabische Emiraten. Israël had al formeel protest aangetekend tegen het Iraanse lidmaatschap van de adviesgroep. Meerdere delegaties onderschreven de zorgen van de Canadese delegatie.

Standing Committee on Democracy & Human Rights

In deze commissie werd gedebatteerd over de resolutie, die tijdens de volgende IPU-sessie in oktober 2018 in stemming zal komen inzake *Strengthening inter-parliamentary cooperation on migration and migration governance in view of the adoption of the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration*. Voor deze resolutie werden drie rapporteurs benoemd uit, respectievelijk, Spanje, El Salvador en Marokko. De meeste aandacht in deze commissie trok een Belgisch voorstel om tijdens de volgende IPU-sessie een debat te voeren over *The role of parliaments in ending discrimination based on sexual orientation and gender identity, and ensuring respect for the human rights of LGBTI persons*. Omdat de meningen over de wenselijkheid hiervan sterk uiteenliepen, werd besloten een hoofdelijke stemming over dit voorstel te houden. Mevrouw Huijbregts-Schiedon schaarde zich daarbij met een stemverklaring volmondig achter het Belgische voorstel. Onder verwijzing naar het belangrijke principe van vrijheid van meningsuiting, meende zij dat het juist in een parlementaire assemblee mogelijk moest zijn om over dit thema te spreken. De commissie stemde in meerderheid voor het houden van het debat tijdens de volgende IPU-sessie. Echter, in de plenaire vergadering van later die dag, werd door een aantal delegaties uit met name Afrika en Azië protest aangetekend tegen dit besluit. Omdat inmiddels het quorum ontbrak voor een plenaire stemming, werd besloten om tijdens de IPU-sessie in oktober opnieuw op dit besluit terug te komen.

Standing Committee on Sustainable Development, Finance & Trade

In drie vergaderingen boog deze commissie zich over een resolutie met de titel *Engaging the private sector in implementing the SDG's, especially on renewable energy* van een Belgische en een Vietnamese rapporteur. In de resolutie werden parlementen onder andere opgeroepen om de mogelijkheden te vergroten, met name in de private sector, van een «multi-stakeholder»-benadering van de implementatie van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. Mevrouw Mulder vroeg tijdens de behandeling van de resolutie waarom daarin geen verwijzing was opgenomen naar het klimaatakkoord van Parijs. Gelet op het feit dat Nederland 49% vermindering van de CO₂-uitstoot nastreeft, hecht ons land veel waarde aan dit klimaatakkoord. Ook vond mevrouw Mulder dat er bij de implementatie van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen veel aandacht moest zijn voor het betrekken van lokale gemeenschappen en voor het financieel beheer. De Belgische rapporteur beaamde dit laatste. Er was geen verwijzing naar het VN-klimaatakkoord in de resolutie opgenomen, zo zei hij, omdat niet alle landen dit akkoord hebben getekend en hij met de resolutie geen landen wilde uitsluiten. De resolutie werd uiteindelijk unaniem door de assemblee aangenomen. De commissie nam voorts een besluit over het onderwerp voor haar volgende resolutie, die in 2019 in de IPU in stemming zal komen. Het onderwerp van deze resolutie, waarvoor drie rapporteurs uit Servië, Australië en Ghana zijn aangewezen, is *The role of fair and free trade and investment in achieving the SDG's, especially regarding economic equality, sustainable infrastructure, industrialization and innovation*.

Standing Committee on Peace and International Security

Deze commissie nam een resolutie aan met als titel *Sustaining peace as a vehicle for achieving sustainable development*, die unaniem door de assemblee werd overgenomen. Besloten werd verder dat de commissie het komende jaar aan een nieuwe resolutie gaat werken, die is voorgesteld door de Oekraïense delegatie over het thema *Non-admissibility of using mercenaries as a means of undermining peace and violating human rights*. Tijdens de volgende sessie in oktober zal de commissie een hoorzitting organiseren over seksueel misbruik in VN-vredesmissies.

Committee on Middle East Questions

De twee vergaderingen van deze commissie, die door de heer De Roon werden bijgewoond, stonden vooral in het teken van een felle discussie tussen Palestijnse en Israelische afgevaardigden over het besluit van president Trump om de Amerikaanse ambassade in Israël naar Jeruzalem te verplaatsen. Niettegenstaande de sterk uiteenlopende meningen op dit punt, bleken beide delegaties bereid om hun commitment uit te spreken om te blijven samenwerken in verschillende projecten, die de IPU sponsort om vrede in de regio te bevorderen. Het gaat daarbij om projecten als «Science for Peace Schools» en de «Third Roundtable on Water». Daarnaast werken wetenschappers uit Israël en Palestina samen in SESAME, een groot internationaal onderzoekscentrum in Jordanië, gebaseerd op een samenwerkingsmodel dat de IPU in november 2016 heeft georganiseerd met het Zwitserse CERN (de Europese Organisatie voor Nucleair Onderzoek). Doel van dit model is om onderzoek en onderwijs in technische wetenschappen in te zetten voor een duurzame maatschappelijke ontwikkeling en vreedzame samenwerking. De commissie sprak voorts over de situatie in Yemen, waar sinds 2015 een burgeroorlog woedt tussen aanhangers van de vroegere president Ali Abdullah Saleh en die van de huidige regering van Abdrabbuh Mansur

Hadi. Niettemin had het Yemenitische parlement een verenigde delegatie naar de IPU-sessie gestuurd, waarbij de assemblee vertegenwoordigers van beide facties een platform voor dialoog had geboden.

Verkiezing van Nederlandse leden in assembleefuncties

Tijdens deze sessie zijn twee leden van de Nederlandse delegatie gekozen in het bestuur van enkele vaste commissies van de IPU. Mevrouw Mulder is, namens de 12+-groep, gekozen in het bestuur van het Committee on Sustainable Development, Finance and Trade. Mevrouw Gerkens is, eveneens namens de 12+-groep, gekozen in het bestuur van het Committee on Democracy and Human Rights. Het betreft in beide gevallen verkiezingen voor een termijn van twee jaar, eindigend in maart 2020. Daarnaast is de heer De Roon door de 12+-groep gekozen om in oktober 2018 een voor die geopolitieke groep vrijkomende plaats in het Committee on Middle East Questions te vervullen.

De voorzitter van de delegatie,
Agnes Mulder

De griffier van de delegatie,
Westerhoff